

Autor/s: Pascual, Ramon, Soro, Miquel
Títol: Toponímia meteorològica a Montserrat, el Montseny i els seus encontorns
Publicat a: Revista Catalana de Geografia
IV època / volum XIII / núm. 33 / febrer 2008
Font: -
URL: <http://www.rcg.cat/articles.php?id=111>

TOPONÍMIA METEOROLÒGICA A MONTSERRAT, EL MONTSENY I ELS SEUS ENCONTORNS

Ramon Pascual i Berghaenel. ramonp.bar@inm.es. Centre Meteorològic Territorial a Catalunya. Instituto Nacional de Meteorologia
Miquel Soro i Martí. Associació Catalana d'Observadors Meteorològics

Introducció

La toponímia és l'estudi de l'origen i significat dels noms de lloc i, al mateix temps, el conjunt d'aquests referit a una determinada àrea geogràfica d'extensió més o menys gran. Els topònims es poden classificar segons diversos criteris com, per exemple, l'element del territori al qual fan al·lusió, el seu origen, la seva forma d'implantació als mapes (puntual, lineal o superficial), la seva llengua original o el seu significat. El conjunt de topònims d'una regió aparentment creix en número a mesura que s'augmenta l'escala amb la que es representa cartogràficament la realitat. Dit d'una altra manera, la toponímia d'una regió és més densa a major escala. A més també varia amb el temps de forma que normalment no solsament sofreixen els topònims variacions formals sinó que apareixen de nous que es superposen als antics i en desapareixen d'altres.

Els noms de lloc designen elements del relleu o la falta del mateix (orònims), estan relacionats amb les aigües (hidrònims), la vegetació, les obres de l'home, des d'un menhir fins a un aeroport o una autopista, i les activitats que desenvolupa en el moment present o ha desenvolupat en un passat més o menys remot. El seu origen i significat es troben sovint ocults darrera de varies capes o estrats l'anàlisi dels quals l'han de realitzar experts en la matèria sinó es vol cometre greus errors d'interpretació.

En aquest article s'ha fet una cerca d'aquells topònims en el significat dels quals es pot trobar alguna relació amb la meteorologia i el clima, admetent, des del principi, que pot ser s'han comés alguns errors d'interpretació i omissions. S'ha estès aquesta cerca a referències astronòmiques considerant-les com a factors del clima, en un sentit ampli. Malgrat que a Catalunya no es tracta d'una classe de topònims proporcionalment molt gran en quant a número de membres, creiem que la seva recopilació i presentació ordenada pot ser d'interès tant pels excursionistes com pels estudiosos de les ciències de l'atmosfera i el clima. L'àmbit d'estudi ha estat els massissos de Montserrat i Montseny, els dos situats a la serralada Prelitoral i d'indubtable simbolisme no només pel món de l'Excursionisme sinó per tota Catalunya.

S'ha d'indicar aquí que la recerca de topònims s'ha realitzat fixant l'atenció en aquells que són intel·ligibles sense necessitat d'acudir al coneixement d'altres llengües diferents al català. Son paraules catalanes actuals o pretèrites, conegudes a tot el territori o de caràcter dialectal. Per aclarir aquesta qüestió mostrem ara uns exemples d'arreu de Catalunya del tipus de noms de lloc que no s'han investigat:

Taradell. El nom d'aquest poble d'Osona podria tenir un origen àrab segons alguns autors i significar "la plana nevada". Aquesta població es troba efectivament a la Plana de Vic, conca interior habitualment afectada per boires, gebrades i esporàdicament nevades. (Segons altres autors *Taradell* podria derivar dels antropònims germànics romanitzats *Taradius* ó *Taraldus*).

Estorm. Petit nucli de muntanya situat al Pallars Jussà. Se suposa que prové del terme germànic *Sturm*, tempesta. (Altres interpretacions però vinculen aquest topònim amb *tormo*, genèric toponímic a alguna comarca catalana amb el significat de penyal o gran bloc de roca isolat. El poble d'Estorm de Sant Esteve de la Sarga seria llavors una forma reduplicada de *Es Torm*).

Fonts toponímiques

L'estudi, tal com s'ha dit, s'ha centrat al Montseny i Montserrat però quan ha calgut s'han presentat exemples propis de l'àmbit català o d'altres llengües. Els topònims provenen de diferents fonts. En primer lloc el nomenclàtor a escala 1:50000 editat per l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC), consultable via Internet a través de la pàgina web d'aquest ens. Aquesta base de dades està composta per més de 60000 registres. Per considerar els efectes relacionats amb l'escala s'han buscat també els topònims meteorològic-climàtics presents als mapes a escala 1:5000 i 1:10000 de Montserrat publicats en el mateix full a dues cares per l'editorial Alpina i GeoEstel l'any 2004 i el mapa a escala 1:25000 del Montseny, editat per la Diputació de Barcelona (1995 2ª edició).

Topònims classificats segons aspectes meteorològics i climàtics

El resultat de l'anàlisi de les diferents fonts de dades és fonamentalment un llistat extens de topònims. Per poder extreure algunes conclusions sobre la fixació gràcies a la toponímia de la meteorologia i el clima al territori considerat és convenient ordenar i classificar els noms de lloc segons alguns criteris entre els quals s'ha escollit el tipus de fenomen meteorològic i factor o element climàtic al que fa al·ludeixen.

Com es veurà de seguida no hi ha una gran varietat en els meteors o elements climàtics apareguts essent quasi exclusius aquells que han tingut, des de sempre, uns efectes més clars i immediats sobre les activitats a l'aire lliure i fins i tot sobre la vida. Malgrat que seria possible que existís una *Collada de l'Arc de Sant Martí*, una *Serra de les Humitats* o algun poble anomenat *La Pedregada*, la raresa del fenomen o el poc impacte del mateix en el territori i la societat que l'habita no han afavorit que aquest impregni la toponímia local. Òbviament, un mateix fenomen pot ser des d'un punt de vista toponímic molt marginal en un àmbit geogràfic concret però fonamental en un altre: on podria ser el *Carreró dels Tornados (Tornado Alley)* si no al mig oest americà?

Fenomen meteorològic: Llamp/Tempesta

Les tempestes tenen com a element més característic i definitori les descàrregues elèctriques de gran intensitat que es produeixen dins els núvols, entre núvols o entre els núvols i el terra. Aquestes darreres reben el nom de llamps i són per raons òbvies les més perilloses. Malgrat que ni Montserrat ni el Montseny són les àrees més tempestuoses de Catalunya, "privilegi" que es reserven el Pirineu i el Prepirineu orientals, trobem algun exemplar toponímic que en fa referència.

Al Montseny apareixen l' *Esquei del Llamp* al Turó de Morou i la *Serra del Llamp* al terme municipal de Riells del Montseny, al sector oriental del massís. Al Pla de la Calma trobem el *Pla del Llamp* i el topònim compost *Cingles de Rocallampa*. A Montserrat el topònim *Roca Plana dels Llamps*, prop del Montgròs, pot néixer, llegendàriament, de la gran quantitat de balms de la seva cara sud-est, suposadament produïts pels impactes de les descàrregues.

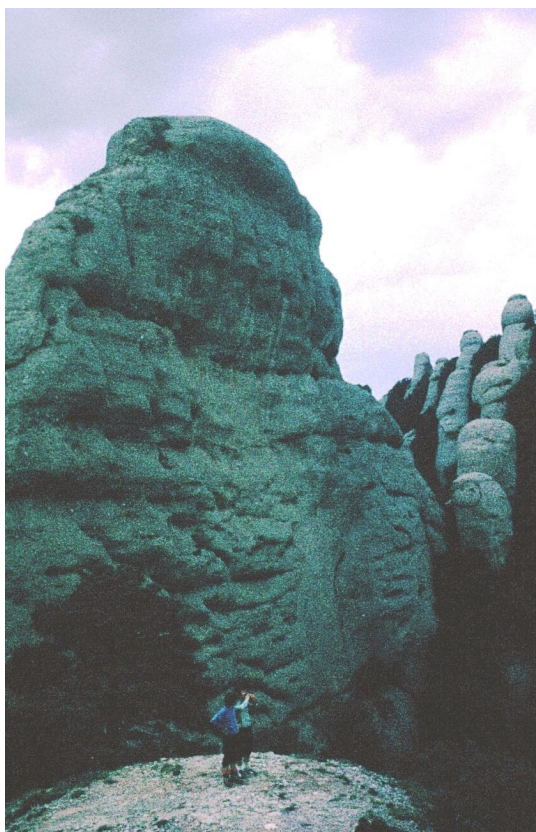

Fig. 1. *Roca Plana dels Llamps*, Montserrat.
Fotografia: Ll. Catasús.

A la zona del Faraó, finalment, l' *Agulla de la Tempestat* introdueix un terme més general assumint, segons diverses fonts, l'equivalència entre tempestat i tempesta.

Fig. 2. Cresta Aneto-Tempestats-Margalida-Russell des de la Sierra Negra.
Fotografia: R. Pascual

L'electrometeor, aquí el determinant del topònim, s'aplica a diferents orònims, en aquest cas punts elevats (morfologies positives) i/o abruptes: Cingle, serra, esquei i pla. (Esquei: Massa rocallosa o clapa de roca que presenta una superfície clivellada i cantelluda (TERMCAT)).

Fenomen meteorològic: Vent

Aquest grup mostra una més gran complexitat. El major nombre d'exemplars toponímics pertanyen a una família que te com a radical el mot *vent*.

Amb l'aparició explícita de *vent* hem recollit al Montseny dos *Coll del Vent*, un a prop del cim del Turó de l'Home i l'altre al terme de Viladrau. A Montserrat s'identifica un grup a la serra de les Lluernes entorn del topònim *Forat del Vent*: *Roques del Forat del Vent* i *Serrat del Forat del Vent*. Aquests dos casos pertanyen a la classe que podríem anomenar de topònims secundaris, és a dir, aquells que es construeixen a partir d'uns altres creats anteriorment i per tant fent referència indirecta a la temàtica analitzada. La singularitat en la recerca pot aparèixer quan el topònim principal no s'ha localitzat. Sens dubte colls, serrats i forats, en el sentit de bretxes o passos estrets, son llocs habitualment ventosos on fins i tot, per diferents efectes aerodinàmics, es poden produir acceleracions de les masses d'aire en moviment.

En l'apartat dels derivats i els compostos trobem diferents exemples al Montseny, territori molt més extens que el montserratí i per tant on serà relativament més fàcil trobar noms de lloc del tipus que busquem.

La paraula *ventosa* es troba com adjectiu substantivat al *Turó de la Ventosa* i al limítrof *Collet de la Ventosa*, al Pla de la Calma. El determinatiu convertit en genèric toponímic es mostra a *La Ventosa*, lloc elevat al municipi de Riells, prop del coll de Te. Al mateix Pla de la Calma, entorn de l'aglutinació *Puigventós*, molt comuna a Catalunya, es forma el grup: *Serrat de Puigventós*, *Collet de Puigventós* i *Casa Vella de Puigventós*. Curiosament, i tal com els noms anteriors han suggerit, al *Pla de la Calma* fa força vent. La seva interpretació poc curosa ens portaria a la formació per etimologia popular d'un fals topònim meteorològic: Malgrat que segons l'etimologia grega *calma* pot significar efectivament estat de l'atmosfera quan la velocitat del vent és nul·la o quasi, també pot tenir un origen preromà, amb base indoeuropea, a partir de la qual s'interpretaria com a planell acimat, sense bosc (Enciclopèdia Catalana), descripció prou ajustada a la morfologia que s'observa al sud de Collformic.

A Arbúcies s'hi troba el *Sot del Ventallol*. *Ventallol* pot ser una altra forma de *ventajol*, i aquest del diminutiu *ventijol*, vent suau, fenomen freqüent en una àrea deprimida com un sot. Durant les nits d'hivern és habitual que l'aire refredat de les parts altes de les valls baixin cap el fons de les mateixes, i es creï una circulació d'aire vall avall. Tècnicament reben el nom de brises de muntanya o vents catabàtics i en el cas de les rieres catalanes que desemboquen al mar es coneixen com a *vent d'afrau*. Cal dir que també s'ha relacionat el terme *ventallol* amb l'antropònim llatí Ventilius.

El darrer derivat que hem trobat ha estat *Els Ventadors*, lloc relativament enlairat al terme de Gualba, al sud-est del Montseny. La paraula *ventador*, coneguda almenys des de finals del segle XVII, és un adjectiu provinent del verb *ventar* i te com a significat que venta o serveix per a ventar però no, si més no d'una manera directa, lloc on sovint fa vent (*ventós*). La forma femenina, *ventadora*, designa la màquina agrícola emprada per a ventar el gra, és a dir, tirar enlaire la batuda perquè el vent separi el gra de la palla (Enciclopèdia Catalana). Així doncs, el topònim podria assenyalar un àrea reduïda en la qual, gràcies a la seva situació preeminent, la freqüència de vents de velocitat elevada facilita aquesta feina de pagès.

Fig. 3. Dalt: *Pla de la Calma* , al Montseny amb Les Agudes i el Turó de l'Home al fons. Baix: *Pla de la Calma* , sobre Font Romeu, Cerdanya. Al fons es pot veure la serra del Cadí. Fotografies: R. Pascual.

A més dels mots derivats a partir del radical vent hi ha un conjunt de topònims basats en els noms propis d'alguns vents, en els diferents tipus de vent o en algun fenomen o característica natural vinculats a l'aire i el seu desplaçament. A Sant Feliu de Buixalleu hi ha la masia *Can Malaire*, situada al vessant sud-est del *Serrat del Malhivern* i prop de *Can Malhivern*, noms que tornaran a sortir posteriorment. El mot compost *Malaire* podria referir-se al vent com a resultat de l'ús popular incorrecte del terme *aire* com a sinònim d'aquest ("fa molt aire") o a un aire massa fred, interpretació que s'ajustaria a la presència propera del *Malhivern*. Cal dir que en el nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya només s'ha trobat el compost *Malaire* en aquest cas, que podria considerar-se llavors un hàpax, terme amb un sol representant. Malhivern, en canvi, és un topònim compost relativament comú a Catalunya.

Finalment, el *Pla dels Temporals*, en el camí de La Garriga a l'ermita d'origen romànic de Sant Cristòfol de Monteugues. L'apel·latiu *temporal* s'usa per a designar moltes de les perturbacions atmosfèriques, acompanyades especialment per vent forts i precipitacions. En meteorologia marítima, per tant no aplicable a aquest cas, és el vent de força 8 a l'escala de Beaufort.

Fenomen meteorològic: Nuvolositat/Boires

Al montserratí serrat de les Garrigoses, una de les tres puntes que formen la cresta que s'inicia al coll del mateix nom és coneguda com a *Tossal de la Boirafua*. Una interpretació precipitada vincularia ràpidament aquest topònim amb la boira, hidrometeor caracteritzat per la disminució de la visibilitat horitzontal fins a menys d'un quilòmetre, però creiem, a falta de més informació, que cal ser molt prudent en aquest cas.

Fenomen meteorològic: Precipitacions

A Catalunya, en general, son molt escasses les referències toponímiques a les diferents formes de precipitació. Un més que probable fals topònim meteorològic podria ser el *Turó de Calabruixes*, a Sant Pere de Vilamajor. El *calabruix* és, segons el Vocabulari Meteorològic Català d'Eduard Fontserè, de 1948, una forma de precipitació formada per grans blancs i opacs, d'un a 5 mm de diàmetre, de la mateixa estructura que la neu. Són trencadissos i s'aixafen fàcilment. Esdevenen principalment amb una temperatura al voltant dels 0 °C, moltes vegades abans o al mateix temps que la neu ordinària. És un meteor rar i és dubtós que la seva aparició sigui destacable en un turó de modesta altitud al Montseny. Així doncs l'accepció botànica del terme, *muscari racemosum* ó *comosum*, de la família de les liliàcies, una planta herbàcia petita de flors blaves, semblaria ser la que dona origen al nom de lloc.

A la montserratina regió d'Agulles trobem la *Roca de la Nevada*, molt a prop de la Miranda del Príncep. Malgrat que el determinatiu és aquí un substantiu que designa la forma sòlida de precipitació, com en molts altres casos arreu de Catalunya i Espanya *nevada* és l'adjectiu que caracteritza una serra, una muntanya sovint coberta de neu o, de vegades, metafòricament, de terra o pedra de color blanquinos.

A Sant Martí de Centelles, als Cingles del Bertí i no al Montseny, hi ha un grup de noms de lloc entorn del compost *Valldaneu* o *Valdeneu*. El grup està format per l'edificació aïllada anomenada precisament *Valldaneu*, l'ermita de *Sant Pere de Valldaneu*, coneguda ja al 1007, el *torrent de Valldaneu*, els *campes de Valldaneu*, etc.

Aquest exemplar toponímic és un bon exemple del que pot ser, novament, segons l'etimologia popular, un fals topònim meteorològic. La interpretació poc curiosa el consideraria una aglutinació amb preposició de dos substantius: *Vall de Neu*, és a dir, vall on neva sovint o en el que la neu roman un temps més llarg que al seu entorn gràcies a una orientació i/o altitud favorables. Un climatòleg trobaria sòlids arguments per dubtar d'aquesta interpretació: Tenint en compte que l'altitud mitjana d'aquesta petita vall, immersa plenament al clima mediterrani, és inferior als 800 m, no sembla gaire probable que les nevades hi sovintegin i encara menys que la neu perduri al terra. Però l'etimologia probablement definitiva l'aportaria un historiador quan expliqués que a principis del segle XI l'ermita era l'església parroquial de *Valle Danielis*, donant així doncs al topònim un origen antroponímic.

El terme glaç, sinònim de gel, apareix a les *Roques de Glaç*, vora el cim del Turó de l'Home, concretament al vessant nord-oest, i per tant obac, de la carena que uneix el sostre del Montseny i el Puig Sacarbassa. Situat a uns 1400 m d'altitud, es tracta d'un dels conjunts de pous de glaç més importants de Catalunya. La seva orientació i altitud facilitaven la formació de notables congestes i en conseqüència la recollida de la matèria prima i el seu emmagatzemament.

A prop de l'ermita de Sant Jeroni, situada a 1149 m, a Montserrat, també hi havia un pou de glaç que ha generat els noms de lloc limítrofs, en els que la paraula glaç apareix en una posició secundària: *Canal del Pou de Glaç*, tributària i paral·lela a la de Sant Jeroni, i *Coll del Pou de Glaç*, pocs metres al nord d'e l'ermita. Novament, aquests topònims al·ludeixen només indirectament a la meteorologia: segurament l'altitud i la microorografia afavorien la pervivència de la neu en aquest racó. Aquests darrers casos podrien formar part d'un grup de topònims nivològics.

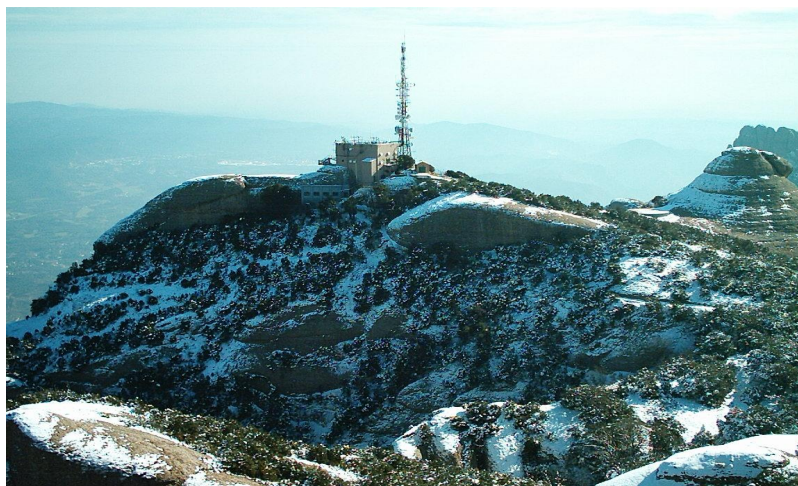

Fig. 4. Sortida de la *Canal del Pou de Glaç* i serrat del Moro. Fotografia: Miquel Soro.

Condicions climàtiques: Baixes temperatures

Relaxant novament el criteri espacial de cerca trobem als Cingles del Bertí, al municipi de Sant Quirze Safaja, el *Puigfred*, de 947 m, i el torrent que, baixant cap a ponent, manté el nom del cim principal de la seva capçalera. Les formes aglutinades *Puigfred* i *Montfred* són força habituals a Catalunya, com a conseqüència de l'experiència popular que ha percebut la disminució, en promig, de la temperatura de l'aire amb l'altitud a la troposfera, la capa més baixa de l'atmosfera.

El microtopònim *Cova Freda*, en el sector farcit de cavitats en la qual es troba la popular Cova del Salnitre, es situa en l'àmbit dels topoclimes: aquells vinculats a elements orogràfics d'escala reduïda. En aquesta cavitat s'han trobat restes humanes, àmfors i vasets atribuïdes a la cultura ibèrica. Sembla que la cova fou la necròpolis d'un pròxim poblat.

Condicions climàtiques: Elevada insolació

La insolació és l'interval de temps, en un període determinat, durant el qual el sol brilla sobre una determinada superfície i té la intensitat suficient per produir ombres. Normalment es quantifica en hores i el que és més interessant, com a qualsevol altre element del clima, és establir els seus valors mitjans anuals, estacionals, mensuals, etc. i la seva variabilitat. La insolació depèn de factors astronòmics, meteorològics i geogràfics. Els primers varien cíclicament, els segons aleatòriament i els darrers són constants a escala temporal humana. Això vol dir que cada porció de territori està caracteritzada per una insolació determinada.

A partir del radical *sol*, idèntic al nom de l'astre rei, es genera una família de mots que poden ser genèrics toponímics o determinatius. Aquesta família sempre fa referència a llocs on la insolació és relativament elevada respecte a l'entorn. Només s'han identificat noms de lloc d'aquest tipus a l'entorn del Montseny. Els derivats més comuns són els sinònims *solana* i *solei*, amb la seva forma femenina singular *soleia*, plural, *soleis* i diminutiva *solellets*, com a variants aparegudes en aquest recull. Cal dir que *solei* és cognom a Catalunya i la forma equivalent *solei* podria en algun cas no fer referència a la característica climàtica si no a un nom de família, tractant-se llavors d'un nom de lloc originat en un antropònim, distant del punt analitzat. El mateix es pot dir de *solana* que, malgrat ser un cognom castellà, està implantat a Catalunya. Per discernir el sentit del topònim cal llavors mirar cas a cas. Els que mostrem a continuació creiem que són de tipus climàtic: *Serra* i *Turó de la Solana*, a Arbúcies, *Castanyera del Solei*, situada en un vessant orientat al sud sobre el poble de Montseny i *Can Garriga del Solei*, als Hostalets de Balenyà. La *Carena del Solar*, a Sant Celoni, podria equivaldre a *Carena del Solà*, sinònim de *solana*.

Quan el caràcter climàtic apareix en la part genèrica sorgeixen noms de lloc com *La Solana* i *Solana del Crous*, mostrant una relació de dependència, a Arbúcies, *La Soleia* a Seva o Gualba, *Soleia del Passarell* o de *Vallforners* a

Tagamanent, *Soleia d'en Cuc* a Cànoves, *Els Soleis* a Montseny o *Els Solellets* al Figaró. També *El Solà* al Brull o *El Solar de Can Cases* a La Batllòria, malgrat que aquests poden no tenir caràcter climàtic sinó provenir de sòl. Es tracta en definitiva d'un conjunt força farcit d'exemplars, dels quals només hem mostrar una selecció.

Condicions climàtiques: Baixa insolació

Similarment a com es construeix el grup anterior, a partir del radical bac i els sinònims *obac*, *baga*, *bagueny* i *obaga* i derivacions es genera la família més nombrosa de topònims meteorològics a Catalunya. Un bac és el vessant ombrívol i humit d'un relleu muntanyós de latitud mitjana o alta, que dona al nord a l'hemisferi septentrional i al sud a l'hemisferi meridional. Novament s'ha de considerar que "Bach" és un cognom català i s'haurà d'aplicar la prudència per evitar confondre veritables topònims meteorològics amb altres originats en antropònims.

Com a determinatiu mostrem els següents exemples: el *Turó del Bac* i l'*Amorriador* (espai on el bestiar fa la migdiada a l'ombra) *del Bac*, al Matagalls, en la forma masculina o en la femenina, *baga*, la *Carena de la Baga Gran*, sota la impressionant vessant nord-est del Matagalls, de 600 m de desnivell i de pendent pronunciat i creixent cap el cim. El seu antònim el trobaríem a la *Serra de la Baga Xica*, camí del Turó del Samon. El *Sot del Bac*, on les seves agulles i modestes parets de roca havien estat una molt popular escola d'escalada, és un topònim semànticament no prou clar. L'existència de la casa *El Bac*, a l'entrada de la vall, sobre el riu Congost, suggereix una relació entre ambdós topònims que no hem pogut esbrinar.

Com a apel·latiu el llistat és força més extens, apareixent les formes masculina i femenina bac i бага. Alguns casos representatius dels diferents tipus de topònims són: el *Bac de la Gepeta*, molt a prop de Breda, el *Bac del Molí*, topònim associat al Molí de l'Adrobau, a la riera de Collformic, o *Baga de Collformic*, *Baga de la Fagetona*, a la reduïda però meravellosa valleta que des del cim del Matagalls s'obre cap a ponent, o *Baga de Can Talaia*, a Taradell, o la forma acompanyada d'adjectiu *Baga Nova*, a Arbúcies. Les tres *Baga Fosca* de Seva, Arbúcies i Taradell, serien topònims en certa manera redundants ja que l'apel·latiu бага indica ell sol escassetat de llum.

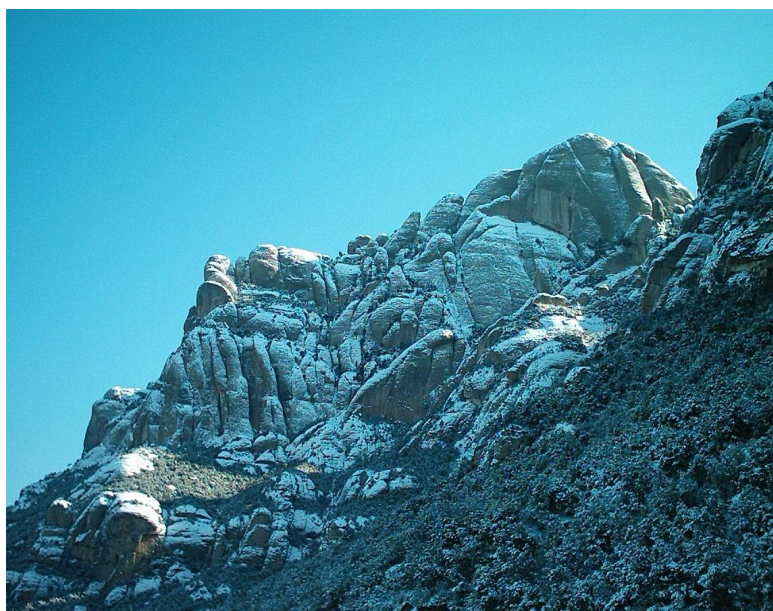

Fig. 5. Paret nord de Sant Jeroni, una freda obaga montserratina. Fotografia: Miquel Soro.

Factors astronòmics: cicles diürns, anuals, etc.

Hi ha moments del dia i èpoques de l'any que han estat i encara són clares referències temporals per les dones i homes del camp, pel seu treball i per la seva vida en general. Els cims i els colls han estat sovint rellotges de sol d'ús local quan els núvols ho han permès. El moment clau, el *midia*, apareix al *Turó de Migdia* a Viladrau i al *Coll* o *Portell del Migdia*, la *Canal del Migdia*,

Fig. 6. Vessant oriental de la *Canal del Migdia* , clar partió de Montserrat. Fotografia: R. Pascual.

la *Roca del Migdia* , etc. a Montserrat, partió central de la muntanya sagrada. L' *Agulla del Sol Ponent*, entre La Peluda i Els Merlets, és una de les últimes a ser abandonada pels raigs solars. La *nit*, el moment del repòs, inspira l'arbuicienc *Pla de la Nit* . Una poc coneguda *Roca de les Vuit* , entre la Portella d'Agulles i l'Era dels Pallers, suggereix aquest punt horari, semblantment a com marquen les hores la *Peña de las Diez* , *las Once* i *las Doce*, al fantàstic Cotiella. Cal però ser novament prudent en aquest cas.

Fig. 7. Darreres llums del dia al *Serrat de Ponent* , a la regió d'Agulles (Montserrat). Fotografia: R. Pascual.

El garriguenc *Bosc de Malhivern* , amb la *Font de Malhivern* o *Santa Maria*, i *Can Malhivern* , a Sant Feliu de Buixalleu, a les Guilleries, són els únics exemplars toponímics trobats que assenyalen l'estació de l'any més difícil, sens dubte, per la vida al camp. De fet, els mots *hivern* i més concretament el compost *malhivern* apareixen més vegades a Catalunya, a diferència d' *estiu*, *tardor* o *primavera*, dels quals no coneixem cap cas amb el sentit astronòmic. Al *Bosc de Malhivern* , d'alzines, pi i oliveres, es troben les restes d'una antiga vil·la romana. La tradició ha volgut que fades i follets visquin en aquest racó vallesà.

Finalment, un topònim que podríem dir "optimista": *Prat Bon Dia* , a una àrea planera coneguda com a Pla de Balenyà, al sud de Tona i a tocar de la carretera N-152. Un *Mas de Bondia* , a la Segarra, acompanya el prat onenec en aquesta actitud.

Agraïments:

A en Robert Massip de la revista Excursionisme i a en Joaquim Romero, els dos de la Unió Excursionista de Catalunya de Gràcia, per l'ajuda en l'obtenció de les dades toponímiques del Montseny.

Referencias bibliográficas y páginas web consultadas

Amigó, R., 1999. *Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia* . Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Bofarull, M., 1991. *Origen dels noms geogràfics de Catalunya*. Barcelona: Milà.

Moran, J., M. Batlle i J. A. Rabella, 2002. *Topònims catalans: Etimologia i pronúncia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Moreu-Rey, E., 1965. *Els noms de lloc*. Barcelona: Arxiu Bibliogràfic Excursionista. Unió Excursionista de Catalunya.

Moreu-Rey, E., 1982. *Els nostres noms de lloc*. Mallorca: Editorial Moll.

Ordinas, A., 2002. *La fixació dels elements climàtics en el paisatge de les Illes Balears a través de la toponímia*. III Congreso AEC. Palma de Mallorca, 16-19 de octubre de 2002.

Diccionari de la Llengua Catalana, 1994. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Diccionari avançat català-castellà/castellà-català, 1999. Barcelona: Vox.

Gran Diccionari de la Llengua Catalana. Enciclopèdia Catalana. <http://www.grec.net/home/cel/dicc.htm>

Institut Cartogràfic de Catalunya. <http://www.icc.cat/portal>

TERMCAT, Centre de Terminologia. Generalitat de Catalunya. Institut d'Estudis Catalans. Consorci per a la Normalització Lingüística. <http://www.termcat.cat>